

Zbirka odločb sodne prakse

SODBA SODIŠČA (drugi senat)

z dne 17. septembra 2014*

„Predlog za sprejetje predhodne odločbe — Konkurenca — Državne pomoči — Člen 107(1) PDEU — Pojem pomoči — Poroštva, ki jih izda javno podjetje banki, zato da ji omogoči odobritev posojila tretjim posojilojemalcem — Poroštva, ki jih namerno izda direktor tega javnega podjetja ob kršitvi določb statuta tega podjetja — Domneva o nasprotovanju javnega organa, ki je lastnik navedenega podjetja — Pripis poroštev državi“

V zadevi C-242/13,

katere predmet je predlog za sprejetje predhodne odločbe na podlagi člena 267 PDEU, ki ga je vložilo Hoge Raad der Nederlanden (Nizozemska) z odločbo z dne 26. aprila 2013, ki je prispela na Sodišče 29. aprila 2013, v postopku

Commerz Nederland NV

proti

Havenbedrijf Rotterdam NV,

SODIŠČE (drugi senat),

v sestavi R. Silva de Lapuerta, predsednica senata, J. L. da Cruz Vilaça, G. Arestis, J.-C. Bonichot in A. Arabadžiev (poročevalec), sodniki,

generalni pravobranilec: M. Wathelet,

sodni tajnik: M. Aleksejev, administrator,

na podlagi pisnega postopka in obravnave z dne 13. marca 2014,

ob upoštevanju stališč, ki so jih predložili:

- za Commerz Nederland NV R. Wesseling, odvetnik,
- za Havenbedrijf Rotterdam NV E. Pijnacker Hordijk in A. Kleinhout, odvetnika,
- za nizozemsko vlado M. Noort in M. Bulterman, agentki,
- za Evropsko komisijo P.-J. Loewenthal in S. Noë, agenta,

po predstavitvi sklepnih predlogov generalnega pravobranilca na obravnavi 8. maja 2014

* Jezik postopka: nizozemščina.

izreka naslednjo

Sodbo

- 1 Predlog za sprejetje predhodne odločbe se nanaša na razlago člena 107(1) PDEU.
- 2 Ta predlog je bil predložen v okviru spora med Commerz Nederland NV (v nadaljevanju: Commerz Nederland) in Havenbedrijf Rotterdam NV (v nadaljevanju: Havenbedrijf Rotterdam), podjetjem za opravljanje pristaniških dejavnosti, ki je v celoti v lasti občine Rotterdam (Nizozemska), predvsem v zvezi z veljavnostjo poroštEV, ki jih je v imenu družbe Havenbedrijf Rotterdam in ob kršitvi statuta tega podjetja banki Commerz Nederland izdal njegov edini direktor, da bi banka dala na voljo kreditne linije tretjim posojiljemalcem.

Spor o glavni stvari in vprašanja za predhodno odločanje

- 3 Banka Commerz Nederland je s pogodbo z dne 5. novembra 2003 družbi RDM Vehicles BV (v nadaljevanju: RDM Vehicles) dala na voljo kreditno linijo v višini 25 milijonov EUR za financiranje proizvodnje blindiranega vozila. Direktor Gemeentelijk Havenbedrijf Rotterdam (v nadaljevanju: GHR), podjetja za opravljanje pristaniških dejavnosti, ki je služba občine Rotterdam, je istega dne izdal poroštvo, s katerim je družba GHR v razmerju do banke Commerz Nederland prevzela poroštvo, da bo družba RDM Vehicles spoštovala svoje obveznosti glede tako odobrenega posojila.
- 4 S 1. januarjem 2004 je bilo podjetje za opravljanje pristaniških dejavnosti vključeno v družbo Havenbedrijf Rotterdam, katere edini delničar v času dejanskega stanja v postopku v glavni stvari je bila občina Rotterdam.
- 5 Nekdanji direktor družbe GHR in edini direktor družbe Havenbedrijf Rotterdam je 4. junija 2004 v imenu slednje izdal poroštvo v korist banke Commerz Nederland za posojilo, odobreno družbi RDM Vehicles. V zameno za to izdajo poroštva se je banka Commerz Nederland odpovedala pravicam, ki so zanj izhajale iz poroštva, ki ga je izdala družba GHR.
- 6 Odvetniška pisarna je za banko Commerz Nederland 10. novembra 2003 in 4. junija 2004 pripravila „pravni mnenji“, v skladu s katerima poroštvi, izdani v imenu družb GHR in Havenbedrijf Rotterdam za posojilo, odobreno družbi RDM Vehicles, pomenita za poroka „veljavni, zavezujoči in izvršljivi obveznosti“.
- 7 Banka Commerz Nederland je s pogodbo z dne 27. februarja 2004 družbama RDM Finance I BV (v nadaljevanju: RDM Finance I) in RDM Finance II BV (v nadaljevanju: RDM Finance II) dala na voljo kreditni liniji v višini 7,2 milijona EUR oziroma 6,4 milijona EUR, namenjeni financiranju vojaških sredstev, naročenih pri družbi RDM Technology BV.
- 8 Direktor družbe Havenbedrijf Rotterdam je 2. marca 2004 izdal poroštvi, s katerima je ta družba postala porok v razmerju do banke Commerz Nederland glede obveznosti družb RDM Finance I in RDM Finance II do posojil, odobrenih tema družbama.
- 9 Odvetniška družba iz točke 6 te sodbe je 3. marca 2004 banki Commerz Nederland pripravila „pravno mnenje“, primerljivo s tistima iz točke 6 te sodbe.

- 10 Banka Commerz Nederland je z dopisoma z dne 29. aprila 2004 odpovedala posojili, odobreni družbama RDM Finance I in RDM Finance II, ter zahtevala vračilo preostalih dolgovanih zneskov. Ker plačila ni bilo, je banka Commerz Nederland pozvala družbo Havenbedrijf Rotterdam, naj ji od izdanih poroštev nakaže zneska 4 869 EUR oziroma 14 538,24 EUR s pripadki. Družba Havenbedrijf Rotterdam temu zahtevku ni ugodila.
- 11 Banka Commerz Nederland je z dopisom z dne 20. avgusta 2004 odpovedala posojilo, odobreno družbi RDM Vehicles, in zahtevala plačilo preostalih dolgovanih zneskov. Ker plačila ni bilo, je banka Commerz Nederland pozvala družbo Havenbedrijf Rotterdam, naj ji od izdanega porošstva nakaže znesek 19 843 541,80 EUR s pripadki. Družba Havenbedrijf Rotterdam tudi temu zahtevku ni ugodila.
- 12 Banka Commerz Nederland je 20. decembra 2004 pri Rechtbank Rotterdam proti družbi Havenbedrijf Rotterdam vložila tožbo, s katero je od porošstva, ki ga je izdala družba Havenbedrijf Rotterdam za odobritev posojila družbi RDM Vehicles, zahtevala plačilo dolgovanega zneska. To sodišče je s sodbo z dne 24. januarja 2007 to tožbo zavrnilo, ker naj bi bilo to porošstvo pomoč v smislu člena 107(1) PDEU, ki bi morala biti priglášena Komisiji v skladu s členom 108(3) PDEU, zaradi česar je porošstvo na podlagi člena 3:40, odstavek 2, nizozemskega civilnega zakonika nično.
- 13 Banka Commerz Nederland je zoper to sodbo pri Gerechtshof te 's-Gravenhage vložila pritožbo in dopolnila svoje zahtevke tako, da je predlagala, naj se družbi Havenbedrijf Rotterdam naloži plačilo dolgovanih zneskov od poroštev, ki jih je izdala za odobritev posojil družbama RDM Finance I in RDM Finance II. To sodišče je s sodbo z dne 1. februarja 2011 potrdilo sodbo Rechtbank Rotterdam in zavrnilo zahtevke banke Commerz Nederland, kot so bili spremenjeni v pritožbi.
- 14 Gerechtshof 's-Gravenhage je zlasti menilo, da presoja dejstev glede na merila, določena v sodbi Francija/Komisija (C-482/99, EU:C:2002:294), privede do sklepa, da je treba izdajo poroštev, kakršna so ta v postopku v glavni stvari, pripisati nizozemskim javnim organom.
- 15 V zvezi s tem se je Gerechtshof 's-Gravenhage oprlo na okoliščine, da ima občina Rotterdam v lasti vse delnice družbe Havenbedrijf Rotterdam, da člane uprave in nadzornega sveta tega podjetja imenuje generalna skupščina delničarjev, torej ta občina, da je podžupan, odgovoren za pristanišče, predsednik nadzornega sveta, da je s statutom družbe Havenbedrijf Rotterdam zahtevano soglasje nadzornega sveta za izdajo poroštev, kakršna so ta v postopku v glavni stvari, in da ob upoštevanju bistvenega pomena splošnega interesa cilj družbe Havenbedrijf Rotterdam, določen v statutu, ni primerljiv s ciljem običajne gospodarske družbe.
- 16 Navedeno pritožbeno sodišče je sklenilo, da občina Rotterdam v teh okoliščinah močno vpliva na družbo Havenbedrijf Rotterdam in da se zato dejansko stanje v postopku v glavni stvari razlikuje od tistega iz zadeve, v kateri je bila izdana sodba Francija/Komisija (EU:C:2002:294). Tega sklepa naj ne bi spremenilo dejstvo, da je direktor družbe Havenbedrijf Rotterdam ravnal samovoljno, s tem ko je prikrival izdana porošstva in ni zaprosil za soglasje nadzornega sveta tega podjetja.
- 17 Poleg tega je Gerechtshof 's-Gravenhage zavrnilo trditev banke Commerz Nederland, v skladu s katero naj bi zadevna porošstva ne pomenila prednosti za družbe RDM Vehicles, RDM Finance I in RDM Finance II, ker so bila izdana na podlagi pogodbe, sklenjene 28. decembra 2002 med družbama RDM Holding NV in GHR, s katero se je družba RDM Holding NV zavezala, da Tajvanu ne bo prepustila tehnologije v zvezi s podmornicami v zameno za to, da družba GHR upnikom družb skupine RDM izda porošstva za znesek vsaj 100 milijonov EUR (v nadaljevanju: pogodba o podmornicah). Ta predhodna zaveza naj navedenim poroštvom ne bi odvzela njihove narave „prednosti“ v smislu člena 107(1) PDEU.
- 18 Banka Commerz Nederland predlaga predložitvenemu sodišču, naj razveljavi sodbo Gerechtshof 's-Gravenhage. Opozarja zlasti, da se z okoliščinami, ki jih je upoštevalo pritožbeno sodišče, ne more utemeljiti sklep, v skladu s katerim je bila občina Rotterdam vpletena v izdajo zadevnih poroštev,

kakršna so ta v postopku v glavni stvari. Banka Commerz Nederland prav tako opozarja, da občina Rotterdam ne bi izdala teh poroštev, če bi bila o njih obveščena, da se je zadevni direktor moral odpovedati funkcijam, ki jih je opravljal v družbi Havenbedrijf Rotterdam, in da je bil za svoje ravnanje v tej zadevi obsojen v kazenskem postopku. Končno banka Commerz Nederland oporeka presoji pritožbenega sodišča v zvezi z učinki pogodbe o podmornicah, češ da so bila poroštva iz postopka v glavni stvari opredeljena kot „prednost“.

- 19 V zvezi s tem Hoge Raad der Nederlanden ocenjuje, da je pritožbeno sodišče pravilno presodilo, da je izdaja poroštva samostojen pravni posel, četudi se prevzame zaradi izpolnitve pogodbene obveznosti. Tako naj bi bilo zlasti zato, ker v pogodbi o podmornicah niso bile izrecno določene ne družbe, ki jim je treba izdati poroštva, ne znesek, krit s poroštvi.
- 20 Glede pripisa teh poroštev državi predložitveno sodišče meni, da je mogoče sodbo Francija/Komisija (EU:C:2002:294) razlagati tako, da je ta pripis odvisen od tega, ali je mogoče iz celote indicev sklepati, da je za javne organe treba šteti, da so bili vpleteni v sprejetje zadevnih ukrepov, pri čemer mora biti ta vpletenost realna in dejanska. V tem primeru bi ta razlaga privedla do tega, da izdaje navedenih poroštev občini Rotterdam ne bi bilo mogoče pripisati.
- 21 Vendar bi bilo mogoče sodbo Francija/Komisija (EU:C:2002:294) razlagati tudi tako, da za ugotovitev vpletenosti javnih organov v sprejetje zadevnega ukrepa zadostuje, da je mogoče iz celote indicev sklepati, da ti organi na splošno določajo postopek sprejemanja odločitev v javnem podjetju pri sprejetju ukrepov, kakršni so ti v postopku v glavni stvari, oziroma dejansko izvajajo močan, prevladujoč vpliv na ta postopek. Dejstvo, da v tem primeru direktor javnega podjetja navedenih organov ni seznanil z zadevnim ukrepom in da je bil namerno kršen statut, tako da so bila poroštva izdana proti volji organov nadzora ter občine Rotterdam in države, ni nujno ovira za pripis navedenih ukrepov javnim organom.
- 22 V teh okoliščinah je Hoge Raad der Nederlanden prekinilo odločanje in Sodišču v predhodno odločanje predložilo ti vprašanji:
 - „1. Ali pripisu poroštva, ki ga je izdalo javno podjetje, javnim organom – ki je potreben za opredelitev pomoči kot državne pomoči v smislu členov 107 [PDEU] in 108 PDEU – nujno nasprotuje, da je poroštvo kot v obravnavanem primeru izdal (edini) direktor javnega podjetja, ki je sicer bil za to zasebnopravno pooblaščen, vendar je ravnal samovoljno, prikrival izdajo poroštva in kršil določbe statuta javnega podjetja, ker ni pridobil soglasja nadzornega sveta, domnevati pa je treba tudi to, da zadevni javni organ (v tem primeru občina Rotterdam) izdaje poroštva ni želel?
 2. Ali so te okoliščine, če pripisu javnim organom nujno ne nasprotujejo, neupoštevne za odgovor na vprašanje, ali se lahko izdaja poroštva pripiše javnim organom, ali pa mora sodišče presoditi ob upoštevanju preostalih indicev, ki govorijo za oziroma proti pripisu javnim organom?

Predlog za ponovno odprtje ustnega postopka

- 23 Ustni postopek je bil končan 8. maja 2014, po predstavitvi sklepnih predlogov generalnega pravobranilca.
- 24 Banka Commerz Nederland je 5. julija 2014 z dopisom, ki je na Sodišče prispel istega dne, Sodišču predlagala, naj odredi ponovno odprtje ustnega postopka.
- 25 V utemeljitev tega predloga se najprej navaja, da sklepni predlogi generalnega pravobranilca kažejo na to, da ni zadostno prikazano dejansko stanje, dalje na to, da niso dovolj osvetljene posledice ene od alternativnih razlag, ki ju je predlagalo predložitveno sodišče, in, končno, temeljijo na pravnih ugotovitvah, o katerih stranke v postopku niso mogle dovolj razpravljati.

- 26 Glede ponovnega odprtja ustnega postopka je treba navesti, da lahko Sodišče v skladu s členom 83 Poslovnika kadar koli po opredelitvi generalnega pravobranilca odredi ponovno odprtje ustnega postopka, zlasti če meni, da zadeva ni dovolj razjasnjena ali če je v zadevi treba odločiti na podlagi trditve, o kateri stranke ali zainteresirani subjekti iz člena 23 Statuta Sodišča Evropske unije niso razpravljali (sodba Združeno kraljestvo/Svet, C-431/11, EU:C:2013:589, točka 27 in navedena sodna praksa).
- 27 V obravnavanem primeru Sodišče po opredelitvi generalnega pravobranilca meni, da ima na voljo vse potrebne elemente za odgovor na zastavljeni vprašanji in da se je pred njim o teh elementih razpravljalo.
- 28 Zato je treba predlog banke Commerz Nederland za ponovno odprtje ustnega postopka zavrniti.

Vprašanji za predhodno odločanje

- 29 Predložitveno sodišče z vprašanjema, ki ju je treba obravnavati skupaj, v bistvu sprašuje, ali je treba člen 107(1) PDEU razlagati tako, da so za ugotovitev, ali se poročta, ki jih je izdalo javno podjetje, pripišejo javnemu organu, ki ga nadzira, pomembne okoliščine, v katerih je po eni strani edini direktor navedenega podjetja, ki je izdalo ta poročta, ravnal nezakonito, prikrival njihovo izdajo in kršil statut podjetja, po drugi strani pa bi navedeni javni organ nasprotoval izdaji teh poročtev, če bi bil o njih obveščen. Predložitveno sodišče želi med drugim izvedeti, ali so te okoliščine take, da v položaju, kakršen je ta v postopku v glavni stvari, tak pripis izključujejo.
- 30 Na začetku je treba poudariti, da ni sporno, da v zadevi v glavni stvari to, da je družba Havenbedrijf Rotterdam izdala poročta za kritje posojil, odobrenih družbam RDM Vehicles, RDM Finance I in RDM Finance II, pomeni vključenost državnih sredstev v smislu člena 107(1) PDEU, ker ta poročta pomenijo dovolj konkretno ekonomsko tveganje, ki lahko povzroči stroške za družbo Havenbedrijf Rotterdam, in da je bila ta družba v času dejanskega stanja v postopku v glavni stvari v celoti v lasti občine Rotterdam.
- 31 Glede pripisa izdaje teh poročtev državi v smislu člena 107(1) PDEU je treba opozoriti, da se ni mogoče opreti zgolj na dejstva, da jih je izdalo javno podjetje, ki ga nadzira država. Četudi država lahko nadzoruje javno podjetje in ima prevladujoč vpliv na njegovo poslovanje, ni mogoče avtomatično predpostavljati njenega dejanskega izvrševanja nadzora v konkretnem primeru. Preučiti je treba tudi, ali je treba javne organe šteti za tako ali drugače vpletene v sprejetje teh ukrepov (glej v tem smislu sodbo Francija/Komisija, EU:C:2002:294, točke od 50 do 52).
- 32 V zvezi s tem ni mogoče zahtevati, da je treba na podlagi podrobnih navodil dokazati, da so javni organi v posameznem primeru spodbudili javno podjetje, naj sprejme zadevne ukrepe pomoči. Državi se lahko namreč pripiše ukrep pomoči, ki ga je sprejelo javno podjetje, na podlagi celote indicev, ki izvirajo iz okoliščin konkretnega primera in konteksta, v katerem je nastopil ta ukrep (sodba Francija/Komisija, EU:C:2002:294, točke od 53 do 55).
- 33 Zlasti je pomemben vsakršen indic, ki v konkretnem primeru kaže bodisi na vpletenost javnih organov, bodisi na težko verjetni neobstoje vpletenosti pri sprejetju ukrepa, tudi ob upoštevanju njegove razsežnosti, njegove vsebine ali pogojev, ki jih vsebuje, bodisi na neobstoje vpletenosti navedenih organov pri sprejetju navedenega ukrepa (sodba Francija/Komisija, EU:C:2002:294, točki 56 in 57).
- 34 Ob upoštevanju te sodne prakse mora predložitveno sodišče preveriti, ali je mogoče v tem primeru pripis državi poročtev, ki jih je izdala družba Havenbedrijf Rotterdam, izvesti iz celote indicev, ki izhajajo iz okoliščin zadeve v glavni stvari in iz konteksta, v katerem je do teh poročtev prišlo. V ta namen je treba ugotoviti, ali indici v tem primeru dovoljujejo ugotovitev vpletenosti javnih organov ali težko verjetni neobstoje njihove vpletenosti v izdajo teh poročtev.

- 35 V zvezi s tem – kot sta med drugim navedli družba Havenbedrijf Rotterdam in Komisija ter kot je pojasnil generalni pravobranilec v točkah 78 in 79 sklepnih predlogov – se zdi, da v tem primeru obstoj organske povezave med družbo Havenbedrijf Rotterdam in občino Rotterdam, kot je opisana v točki 15 te sodbe, načeloma kaže na vpletenost javnih organov ali težko verjetni neobstoj njihove vpletenosti v izdajo takih poroštev.
- 36 Poleg tega je treba šteti, da okoliščina, da je edini direktor javnega podjetja ravnal nezakonito, ni taka, da bi sama po sebi izključila tako vpletenost. Tako kot namreč navajata samo predložitveno sodišče in generalni pravobranilec v točkah 90 in 91 sklepnih predlogov, bi lahko bila učinkovitost pravil na področju državnih pomoči močno oslABLjena, če jih ne bi bilo treba uporabljati samo zato, ker je direktor javnega podjetja kršil statut tega podjetja.
- 37 Glede na to v tem primeru predložitveno sodišče navaja, da je edini direktor družbe Havenbedrijf Rotterdam ne le ravnal nezakonito in kršil statut tega podjetja, ampak tudi prikrival izdajo poroštev, obravnavanih v postopku v glavni stvari, in to zlasti zato, ker je treba domnevati, da bi zadevni javni organ, namreč občina Rotterdam, nasprotoval njihovi izdaji, če bi bil o njih obveščen. Po mnenju predložitvenega sodišča naj bi to dokazovalo, da so bila poročstva izdana brez vpletenosti občine Rotterdam.
- 38 To sodišče mora presoditi, ali so navedeni elementi ob upoštevanju celote upoštevnih indecev taki, da dokazujejo ali izključujejo vpletenost občine Rotterdam v izdajo navedenih poroštev.
- 39 Ob upoštevanju zgoraj navedenega je treba na zastavljeni vprašanji odgovoriti, da je treba člen 107(1) PDEU razlagati tako, da so za ugotovitev, ali se poročstva, ki jih je izdalo javno podjetje, pripišejo javnemu organu, ki ga nadzira, skupaj s celoto indecev, ki izhajajo iz okoliščin zadeve v postopku v glavni stvari in iz konteksta, v katerem je do teh poroštev prišlo, upoštevalne okoliščine, v katerih je po eni strani edini direktor navedenega podjetja, ki je izdalo ta poročstva, ravnal nezakonito, prikrival njihovo izdajo in kršil statut podjetja, po drugi strani pa bi ta javni organ nasprotoval izdaji teh poroštev, če bi bil o njih obveščen. Te okoliščine pa same po sebi niso take, da v položaju, kakršen je ta v postopku v glavni stvari, izključujejo tak pripis.

Stroški

- 40 Ker je ta postopek za stranki v postopku v glavni stvari ena od stopenj v postopku pred predložitvenim sodiščem, to odloči o stroških. Stroški, priglašeni za predložitev stališč Sodišču, ki niso stroški omenjenih strank, se ne povrnejo.

Iz teh razlogov je Sodišče (drugi senat) razsodilo:

Člen 107(1) PDEU je treba razlagati tako, da so za ugotovitev, ali se poročstva, ki jih je izdalo javno podjetje, pripišejo javnemu organu, ki ga nadzira, skupaj s celoto indecev, ki izhajajo iz okoliščin zadeve v postopku v glavni stvari in iz konteksta, v katerem je do teh poroštev prišlo, upoštevalne okoliščine, v katerih je po eni strani edini direktor navedenega podjetja, ki je izdalo ta poročstva, ravnal nezakonito, prikrival njihovo izdajo in kršil statut podjetja, po drugi strani pa bi navedeni javni organ nasprotoval izdaji teh poroštev, če bi bil o njih obveščen. Te okoliščine pa same po sebi niso take, da v položaju, kakršen je ta v postopku v glavni stvari, izključujejo tak pripis.

Podpisi